

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.
De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl

Schrijven voor hun plezier!

Vrij en creatief schrijven met alfacursisten

Het zal voor veel alfadocenten een ietwat controversieel onderwerp zijn: alfacursisten 'vrij en creatief' laten schrijven in de les. Voor velen een bijna onmogelijke klus, want 'functionele schrijfvaardigheid is al moeilijk genoeg, en trouwens: schrijven is voor Nt2-taalleerders de minst belangrijke tool.'

En toch vinden we dat schrijven niet alleen zuiver technisch en functioneel geoefend moet worden in de alfales. Het moet ook leuk zijn om te doen. En welke term prefereert men dan? 'Vrij schrijven'? of 'Creatief schrijven'? Wij gaan voor 'schrijfplezier', naar analogie met 'leesplezier'. Lesredacteur Dirk Eggermont onderzoekt in dit artikel enkele mogelijkheden, via 'blogs' en muziek. Het artikel kwam tot stand naar aanleiding van de workshop die hij verzorgde op de Lesminiconferentie **VRIJ EN CREATIEF SCHRIJVEN** van 11 oktober jongstleden.

Uit het leerplan Alfa Nt2

Als het over schrijfvaardigheid gaat, maakt het LEERPLAN ALFA NT2 (Vocvo, Mechelen 2009) het ons niet gemakkelijk: er zijn heel weinig schrijftaken voorhanden. Wat moeten de cursisten allemaal kunnen volgens dit leerplan? Bij wijze van illustratie citeer ik de volgende algemene doelen:

- de cursist vult formulieren in;
- de cursist noteert gegevens bij een gesprek;
- de cursist schrijft brieven en kaarten aan bekenden;
- de cursist schrijft eenvoudige formele brieven;
- de cursist geeft informatie in een boodschap of mededeling;
- de cursist schrijft een korte beschrijvende tekst over zichzelf, een gebeurtenis of eigen leefomstandigheden.

Ik heb het al gezegd: veel alfadocenten vinden schrijven minder relevant. Als je sommige concretisering van basiscompetenties bekijkt, kan ik ze geen ongelijk geven. Want dan lees je dat een cursist een boodschappenlijstje moet schrijven voor eigen gebruik, maar wie van de cursisten voert een dergelijke schrijftaak in het Nederlands uit? Schrijven ze überhaupt wel lijstjes? En welke cursist schrijft een ansichtkaartje in het Nederlands naar familie of vrienden?

Toch denken we anno 2013 nog te veel aan 'schrijven op papier', want er bestaan wel degelijk realistische schrijftaken. Ze horen echter eerder thuis binnen het domein van de sociale media: tegenwoordig worden er massa's blogs geschreven op sociale fora en wordt er naar hartenlust getwitterd en op Facebook gepost! Cursisten willen ook chatten op internet of gewoon sms'jes sturen, maar dat veronderstelt bijna altijd 'vrij en zelfstandig' en soms ook 'creatief' schrijven.

En daarbij gaan we uit van de volgende stelling: **'Schrijven met plezier veronderstelt in de eerste plaats dat cursisten leren of kunnen ervaren hoe plezierig lezen kan zijn.'** Daarom moeten cursisten in de stemming kunnen komen om te schrijven, inspiratie opdoen, voorbeelden zoeken, kortom gestimuleerd worden tot het communiceren van meningen, belevingen en gevoelens.

Even kijken bij Nt1

In deze context is het interessant om inspiratie op te doen bij Nt1, Nederlands als moedertaal. In mijn eigen centrum in Gent hoef ik niet zo ver te zoeken: collega An Bistmans bijvoorbeeld organiseert al jaren een cursus **LEZEN EN SCHRIJVEN MET PLEZIER** binnen de hoogste Nt1-modules.

Het zijn niet zozeer andere werkvormen of andere methodes die mij inspireren, maar eerder de herkenbare ervaring dat je cursisten moet blijven confronteren met prachtige geschreven voorbeelden. En dat je zo veel

Cursisten moeten in de stemming kunnen komen om te schrijven, inspiratie opdoen, voorbeelden zoeken, ...

mogelijk op stap moet gaan met de klas, naar musea en tentoonstellingen, culturele happenings. Haal de cursisten uit een schoolse situatie. Vergeet daarbij niet dat schrijfvaardigheid het leerproces begeleidt en ondersteunt; cursisten noteren dingen voor zichzelf. Niet alleen omdat zij iets willen memoriseren, maar ook omdat schrijven helpt bij het nadenken over abstracte zaken, bij het vormen van een eigen mening, of met het vat krijgen op de soms complexe realiteit.

Blogs en schrijven over krantenartikelen

Al jaren probeer ik in de hoogste schriftelijke alfa Nt2-(uitstroom)module via een 'blog'-project de cursisten creatief te laten omgaan met zelfgemaakte blogs. De cursisten zitten op het niveau eind Waystage of A2 binnen het Europees Referentiekader (ERK).

Waarom dat nu een blog moet zijn, heb ik al aangegeven in een eerder artikel over dit onderwerp (VAN KLASKRANT NAAR BLOG, Les 175). Graag vermeld ik hier nog even twee belangrijke argumenten: enerzijds het 'dichten van de digitale kloof tussen hoog- en laagopgeleide mensen, en anderzijds het feit dat mensen nu eenmaal opener communiceren als het via internet gaat.

Schrijven wordt dan gezien als schriftelijke communicatie: je wilt iets meedelen, je wilt dat ook anderen dit lezen en daarop (eventueel) reageren.

Laten we even de verschillende stappen of fasen bekijken in het schrijven van een blog:

1 Inspiratiefase

Je moet een bepaalde inspirerende omgeving of situatie creëren. Cursisten moeten iets KUNNEN schrijven over een interessant onderwerp. En dit betekent bijna steeds dat je iets of iemand in je les haalt, of dat je samen met de cursisten ergens naartoe gaat. Het volstaat nu eenmaal niet om te vragen:

'Schrijf eens wat jij vindt van...?' of: 'Schrijf eens iets bij deze foto.' Zo nodig ik soms een heuse reporter en 'blogger' uit de WABLIJFTKRANT uit. Zij vertelt dan over haar eigen ervaringen met 'blogs' en geeft de cursisten handige tips mee. De cursisten lezen dan ook samen met haar de krant, en samen met de docent wordt er dan gezocht naar boeiende artikelen.

Eigenlijk moet de inspiratie voortdurend aanwezig zijn in je lessen. Ga daarom net als de collega's van Nt1 regelmatig op bezoek naar musea en tentoonstellingen. Het is daarbij van levensgroot belang dat op dergelijke locaties mensen aanwezig zijn die de cursisten echt kunnen begeisteren, zoals bijvoorbeeld de conservatrice van het Gentse Designmuseum dat kan.

2 Mondelinge fase

Cursisten weten waarover ze gaan schrijven, maar nu moeten ze nog bepalen WAT ze gaan neerpennen, en HOE ...

Hier kan je ze uitnodigen om samen met een buur te overleggen, of in kleine groepjes.

Hoe dan ook zul je bij iedere cursist moeten gaan luisteren wat en hoe ze iets gaan schrijven. Heel belangrijk: je bent letterlijk een 'luisterend oor', je gaat naast een cursist zitten en je stelt ondersteunende vragen. Je moet daarbij vooral de cursist aan het woord laten; jij moet dan blijven doorvragen als die niet weet wat hij/zij gaat schrijven. Deze fase kan dus voor sommigen uit je klas heel lang duren!

3 Kopiërende schriftelijke fase

Het is mogelijk dat je wilt dat de hele klas werkt aan hetzelfde onderwerp, bijvoorbeeld: 'Wat zijn jullie hobby's? Of: wat doe je graag in je vrije tijd? En wat doe je absoluut niet graag?'

Dan kun je klassikaal alles ophijsten wat uit een klasseleergesprek ter sprake komt. Of je kunt de cursisten aan het bord een 'mind map' laten maken over vrije tijd.

In dit stadium bespreek je klassikaal welke woorden of begrippen kunnen worden gebruikt, welke structuren het beste uitdrukking geven aan wat ze willen schrijven. Eigenlijk is dit voor hen bekende materie. Bijvoorbeeld: in de cursus ALFAFLEX leren cursisten 'modelzinnen' en andere idiomatische uitdrukkingen die nuttig zijn bij het schrijven van korte briefjes en berichten, eerst en vooral te kopiëren. Anderzijds kun je elke cursist iets anders laten schrijven als je hen een krantenartikel laat kiezen. Dan moet het dus individueel: het aanreiken van 'nuttige' structuren, de juiste 'vocabulaire'. Bij cursisten die mondeling heel vaardig zijn, werkt dit goed; dan kun jij met hen bekijken hoe zij hun tekst zo correct mogelijk kunnen formuleren. Dat kan zeker als zij de nodige leer- en studievaardigheden bezitten.

4 Eerste schriftelijke kladversie

Met de aangereikte woorden of structuren proberen de cursisten een klein tekstje te schrijven. Dit doen ze zo veel mogelijk individueel; ze mogen echt zitten knoeien. Leuk is als ze hun tekstjes in kleine groepjes aan elkaar voorlezen. Elkaar helpen door te vertellen, te luisteren en elkaar vragen te stellen. Zo kunnen ze zelf al heel wat fouten corrigeren of zoeken naar beter klinkende zinnen. Als ze vinden dat ze klaar zijn, geven ze hun kladversies af.

Schrijven helpt bij het vormen van een eigen mening, of met het vat krijgen op de soms complexe realiteit

5 Correctiefase

De docent corrigeert kladversies, maakt ondersteunende kanttekeningen en verbetert ('met rood alstublieft meneer!') de qua communicatie en begrip 'storende' fouten.

6 Definitieve versie schrijven

In de volgende les worden cursisten geconfronteerd met de verbeterde versie van hun schrijfproducten. Het is opnieuw belangrijk dat er individueel met de cursist wordt overlegd. Samen met de docent zoeken zij naar de beste alternatieven. We checken ook samen of de inhoud die zij wilden communiceren 'klopt': 'Wou je dit zeggen, of is er nog iets anders?' De cursisten lezen dan die definitieve versie nog eens voor.

7 ICT-fase

De cursisten typen hun stukje voor op de blogsite. Als dit niet lukt, en dat is bij heel wat afcursisten zo, dan zoeken we een 'min of meer vlot typende cursist' die dit voor zijn collega's wil doen. Of als het heel snel moet gaan, is het soms beter dat de docent de stukjes zelf typt.

8 Feedbackfase

De docent, of andere bloggers/geïnteresseerden of welwillende collega's reageren op de stukjes van de cursisten. Eventueel kunnen de cursisten dan weer reageren op een reactie enzovoort.

Ik stel steeds vast dat de 'goede' schrijvers uiteraard heel wat fasen overslaan. De 'minder goede' auteurs blijven vaak steken in een of andere fase.

Waarom dit vaak voorkomt in de les, heb ik samengevat in enkele voorwaarden of criteria:

- Cursisten moeten leren om minder 'docentafhankelijk' te denken, niet zitten wachten tot jij zegt wat ze moeten schrijven.
- Ze moeten voldoende vermogen bezitten om te abstraheren, om een tekst te objectiveren of zichzelf te relativiseren. Anders kunnen ze zich nooit een mening vormen; ze nemen dan automatisch die van een andere persoon over.
- Sommige cursisten denken te weinig individueel, ze denken collectief, het gaat over WIJ en niet over IK. Dit moeten ze durven omdraaien.
- Ze zijn niet in staat om de essentie uit een tekst te halen; dat hebben ze nooit geleerd en het werd ook nooit van hen verwacht.
- Ze moeten zich voldoende kunnen concentreren op een tekst.
- Ze hebben soms een gebrek aan inlevingsvermogen.
- Technisch lezen en schrijven mag niet echt een belemmering zijn.

Sommige cursisten zullen dus alleen enkele, uit het hoofd geleerde, begrippen en idioom kunnen neerpennen, of minimaal enkele voor hen relevante zinnen kunnen kopiëren uit het artikel.

Muzikale uitsmijter

In een ander Les-artikel ('MUZIEK IS CULTUUR, MENEER!' Les 181, jaargang 31) heb ik het al gehad over muziek als goede geleider voor emotie, en dat geldt ook omgekeerd: dankzij emotie leren cursisten muziek maken en worden ze betrokken bij de liedjesteksten. Hier gaat het echt om ontspannen samen liedjesteksten schrijven.

En wie 'liedje' zegt, heeft het traditioneel ook over strofen, refreïnen en voorspelbare rijmschema's.

In een eerste fase kun je cursisten een gezongen 'gaten tekst' van het liedje presenteren: je stopt soms met zingen en dan moeten de aangewezen cursisten het woord aanvullen; ze mogen dat uiteraard op muzikale wijze doen.

Dit dient dan als opstapje voor de volgende opdracht: de docent probeert samen met de cursisten zelf een liedjestekst te maken, door alle creatieve vondsten van de cursisten aan elkaar te lijmen en te zingen. Dan maakt de klas een eigen variant van de oorspronkelijke liedjestekst.

Leuk is het als je elke cursist een rijmwoord geeft. In de klas zoeken de mensen dan een rijmpartner. Samen proberen ze dan leuke zinnen te maken met die rijmwoorden. Ten slotte zoeken ze dan twee andere cursisten met wie ze een prachtige strofe kunnen maken. Wie weet vind je misschien wel een Lennon & McCartney in je klas!

Dirk Eggermont

Correspondentie: dirk.vocvo@gmail.com

VAN LANGE ADEM

Met plezier schrijven mag dus niet een eenmalige bezigheid zijn; het is steeds een werk van lange adem. Ik vergelijk het graag met naar goud zoeken langs een of ander godvergeten riviertje op onze aardbol. Na lang zwoegen, en met bovenmenselijk geduld, lukt het je om enkele milligrammetjes edelmetaal al ziftend te verzamelen. Maar als het even meezit, vind je misschien wel een prachtige parel of heuse goudklomp?

Wat dachten jullie van dit juweeltje: Zari uit Afghanistan beschrijft na het bezoek aan het Designmuseum een langgerekt bed van een Japanse 'design'-ontwerper:

'Wat vond ik mooi in het museum?

Een speciaal bed uit Japan.

Het is heel lang en met bloemen er boven.

Ik vind het leuk: als man en vrouw ruzie hebben, dan kunnen zij elk aan één kant slapen!

Of deze van Aboudrahmane uit Mauretanië over de Belgische voetballer Kompany:

'Ik lees in de krant: 'Kompany start nieuwe voetbalclub'.

Sportman Vincent Kompany heeft een nieuw project.

De 26-jarige Rode Duivel heeft een Brusselse voetbalclub gekocht.

Zijn zus wordt de voorzitter.

Kompany wil graag iets doen voor de jongeren in Brussel.

De nieuwe club heet nu BX Brussels.'

